رابطـه‌ی هویت ملـی و هویت قومی در بین دانشـجویان آذری، فـارس، لر، کرد و عرب در دانشـگاه‌های ایران

رقیه صادق‌زاده *
محمدعلی نادی**

تاریخ دریافت: ۹۶/۰۳/۲۲
تاریخ پذیرش: ۹۶/۰۴/۲۹

چکیده

در عصـر حاضـر وجـود قومیت‌هـای متعـدد در ایـران و چگونگـی تعامـل آنهـا بـا یکدیگـر، یکـی از مسـائل مهـم در هـر کشـور اسـت. باورهـا و نظـرات مختلفـی در زمینـه‌ی افزایـش گرایش‌هـای قومـی وجـود دارد. از سـوی دیگـر ایـن اعتقـاد نیـز وجـود دارد کـه ایـن گرایش‌هـای قومـی در تعـارض بـا هویـت ملـی افـراد نیسـت.

ایـن پژوهـش بـا هـدف بررسـی رابطه بیـن هویت ملـی و هویـت قومـی دانشـجویان آذری، لـر و فـارس دانشـگاه‌های ایـران در سـال ۹۴ بـر روی ۴۰۰ نفـر از دانشـجویان دانشـگاه‌های تهـران، آذربایجـان غربـی، اهـواز و لرسـتان بـا روش نمونه‌گیـری خوشـه‌ای مرحـه‌ای اجـرا شده‌اسـت. یافته‌هـای ایـن پژوهـش نشـان می‌دهـد کـه بیـن هویـت ملـی و هویـت قومـی رابطـه‌ی مثبـت وجـود دارد؛ بدیـن معنـی کـه بـا افزایـش نمـرات مؤلفه‌هـای هویـت قومـی، نمـرات مربـوط بـه هویـت ملـی نیـز افزایـش می‌یابـد.

کلیدواژه‌ها: هویت قومی، هویت ملی، دانشجویان کشور.

* دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی دانشگاه آزاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان).
Sadeghzadeh3721@yahoo.com

دانشیار علوم تربیتی و روانشناسی دانشگاه ازاد اسلامی واحد اصفهان (خوراسگان).
mnadi@khuisf.ac.ir

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

۱ــ مقدمه

هویت، پاسخی به چیستی و کیستی هر فرد و در واقع مجموعه خصوصیاتی است که هر شخصی را از دیگری متمایز می‌کند. پس هویت دارای دو معنای اصلی است: اولین معنای آن بیان مفهوم تشابه مطلق است، این با آن مشابه است و معنای دوم آن به مفهوم تمایز اشاره دارد که به مرور زمان، سازگاری و تداوم را فرض می‌گیرد. پس هویت دارای دو معنای رو در رو است که از یک طرف دیگر تفاوت را بیان می‌کند (جبکینز، ۱۳۸۱: ۵).

یکی از بحران‌های دوران نوجوانی و جوانی، شکل‌گیری هویت و انسجام خود است که اریکسون به آن پرداخته (هنری‌ماسن و دیگران، ۱۳۶۸). همچنین برخی دیگر از نظریه‌پردازان معتقدند که بلوغ شناختی و اجتماعی در دوران جوانی پدیدار می‌شود و در این مرحله است که آنها توانایی و ظرفیت بررسی و ارزیابی مفاهیم انتزاعی همچون ملیت نژاد و قومیت را دارند (umana،2008:18).

در عصر حاضر، در جوامع فرهنگ‌های قومی گوناگونی وجود دارد، ایران نیز از جمله کشورهایی است که از تنوع قومی و خرده فرهنگ‌های قومی برخوردار است؛ بنابراین یکی از مسائل مهم در جامعه‌ی ایران، چگونگی شرایط حاکم بر قومیت‌ها است. اکنون جامعه‌ی ایران که در حال تجربه‌ی فرآیند توسعه است، مراحل انتقالی‌اش را طی می‌کند و بیش از گذشته در معرض چالش و بحران‌های مختلف از جمله بحران هویت قرار دارد (میرمحمدی، ۱۳۸۳: ۱۳).

قومیت و ملیت از انواع هویت‌های اجتماعی مدرن است که پس از جهانی شدن، شکل تازه‌ای به خود گرفتند. شکل‌گیری این هویت‌های جدید چون ملیت و قومیت، نتیجه‌ی بازتابی بودن معنا در دوره‌ی مدرنیته است. هویت ملی هویتی عام گراست و وفاداری به دولت ملی لازمه‌ی آن است. قومیت زیرمجموعه‌ی هویت ملی است، اما صحبت کردن درباره‌ی قومیت و گروه‌های قومی ساده نیست (برتون، ۱۳۸۰: ۲۶).

پیدایش انواع خشونت و اختلافات قومی و افزایش وفاداری قومی و زبانی در جهان، به ویژه در خاورمیانه محسوس است. مدیریت اختلافات قومی، افزایش هویت ملی، تحقق وحدت ملی در چارچوب احساس تعلق، همبستگی و وفاداری اقوام و قشرهای مختلف به سرزمین، تاریخ، فرهنگ، ملت و دولت و ایجاد اجماع عمومی در مسائل کلان سیاسی و اجتماعی ایجاب می‌کند که میزان هویت قومی و ملی جوانان قابل توجه قرار گیرد (مسعودنیا و دیگران، ۱۳۹۳: ۱۳۹). سلطه‌ی فناوری‌های نوین از طرفی به یکپارچگی فرهنگی منجر شده‌است و از سوی دیگر با افزایش آگاهی و خودآگاهی نسبت به هویت‌های فرو ملی، زمینه را برای تقویت گرایش‌های گریز از مرکز فراهم می‌کند، هویت‌های ملی را با چالش روبرو می‌سازد و زمینه را برای بحران‌های فرو ملی و قومی فراهم می‌کند (دهشیری، ۱۳۷۹: ۲).

کشور ایران نیز جامعه‌ای چند فرهنگی و چند قومیتی است. گسترش فناوری‌های ارتباطی همچون تکنولوژی شبکه‌های اجتماعی مجازی، می‌توانند موجبات همگرایی

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

یـا واگرایـی را فراهـم کننـد (شـفیعی‌نیا، ۱۳۹۲: ۴)؛ از ایـن رو، پژوهـش حاضـر درصـدد اسـت میزان گرایـش بـه هویـت قومـی و هویـت ملـی را در اقـوام لـر، آذری، کـرد، عـرب و فـارس سـنجیده و ارتبـاط میـان آنهـا را بررسـی کنـد. در ایـن زمینـه پژوهش‌هـای گوناگونـی صـورت گرفته‌اسـت. وجـه تمایـز ایـن پژوهـش بـا سـایر پژوهش-هـا در ایـن اسـت کـه قشـر مهمـی از جامعـه را که دانشـجویان اقـوام متعـدد هسـتند، در برمی‌گیـرد. همچنیـن پژوهش‌هـای گذشـته، یـک قـوم یـا حداکثـر دو یـا چنـد قومیـت را بررسـی کرده‌انـد؛ بنابرایـن بـا توجـه بـه وضعیـت حسـاس کنونـی و اهمیـت ایـن موضـوع در کشـور، اجـرای ایـن پژوهـش ضـرورت دارد.

ـ پرسش‌های پژوهش

۱ـ آیا بین دو متغیر هویت ملی و قومی جامعه‌ی مورد بررسی رابطه وجود دارد؟
۲ـ میزان گرایش به هویت قومی در میان اقوام مورد بررسی چقدر است؟
۳ـ میزان گرایش به هویت ملی در میان اقوام مورد بررسی چقدر است؟
۴ـ آیا دانشجویان هویت قومی خود را در راستای هویت ملی فرض می‌کنند؟

۲ـ تعریف مفاهیم

۲ـ۱ـ قوم و قومیت

اسـمیت، قـوم را ایـن گونـه تعریـف کرده‌اسـت: جامعـه‌ی قومـی، گروهـی اجتماعـی اسـت کـه اعضـای آن در اصـل و ریشـه، ادعـای تاریـخ و سرنوشـتی متمایـز و مشـترک و یـک یـا چنـد ویژگـی متمایزکننـده احسـاس اشـتراک دارنـد و احسـاس یگانگـی جمعی و همبسـتگی می‌کننـد (اومـن، ۱۳۷۸: ۴۴).

قومیـت، رفتارهـا و چشـم‌اندازهای فرهنگـی اسـت کـه سـبب تمایـز یـک اجتمـاع از سـایر اجتماعـات دیگـر می‌شـود و اعضـای یـک قـوم خصوصیـات فرهنگـی خـود را متمایـز از دیگـران می‌بینـد. مهم‌تریـن خصوصیـات قومـی کـه آن را از دیگـر گروه‌هـا متفـاوت می‌سـازد، عبارتنـد از: زبـان، تاریـخ، تبـار، مذهـب، سـبک لبـاس پوشـیدن و نـوع زینـت کردن. ایـن تفاوت‌هـای فرهنگـی آموختنـی هسـتند (گیدنـز، ۱۳۷۷: ۲۶۰).

قومیـت پدیـده‌ای فرهنگـی و ذهنـی اسـت کـه بـر اشـتراکات و ادراکات ذهنـی نسـبت بـه ریشـه‌ها و منشـأ علایـق یـا ترکیبـی از آنهـا مبتنـی اسـت. همچنیـن قومیـت در جامعه‌شناسـی، سـازه‌ای اجتماعـی اسـت کـه ماهیـت فرهنگـی دارد (گـودرزی، ۱۳۸۵: ۴۷).

۲ـ۲ـ هویت قومی

هویـت قومـی یکـی از انـواع هویت‌هـای جمعـی اسـت کـه بـر عنصـر آگاهـی وجـود خـود و تشـخیص عناصـر فرهنگـی یـک گـروه تأکیـد دارد و آن را از سـایر گروه‌هـا جـدا می‌کنـد. هویـت قومـی نشـان‌دهنده‌ی تفاوت‌هـای فرهنگـی اسـت و از نـوع هویـت شـخصی می‌باشـد کـه توسـط اجتمـاع، تأییـد و بـه صـورت عمومـی نمایـان شده‌اسـت (برتـون، ۱۳۸۰: ۲۳۰-۴).

جنکینـز[1]، قومیـت را راهـی بـرای هویت‌یابـی جمعـی می‌دانـد کـه مفهـوم «مـا و آنهـا» را شـکل بخشـیده و دارای سـاختی اجتماعـی همـراه بـا فرهنـگ اسـت. او معتقـد اسـت کـه

1. Jenkins

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

هویت‌های فرقه‌ای، محلی، ملی و نژادی همچون ساخت‌های اجتماعی، تاریخی و محیطی خاص فرض می‌شوند که مؤلفه‌های هویت قومی را تشکیل می‌دهند.

مدل اساسی، قومیت را به این شکل بیان کرده‌است:

ـ قومیت درباره‌ی تمایزات فرهنگی است.

ـ قومیت مرتبط با فرهنگ است، ولی اساس آن در تعاملات اجتماعی است.

ـ قومیت از فرهنگ ثابت‌تر یا نامتغیر نیست.

ـ قومیت، هم هویتی اجتماعی است و هم فردی که در تعامل اجتماعی، تجلی بیرونی می‌یابد و در خودآگاهی شخصی درونی می‌شود (معیدفر و رضایی، ۱۳۸۸: ۲۶).

۲ـ۳ـ هویت ملی

آنتونی اسمیت معتقد است هویت ملی، «بازتولید و بازتفسیر دائمی ارزش‌ها، نهادها، خاطرات، اسطوره‌ها، سنت‌هایی که میراث متمایز ملت‌ها را تشکیل می‌دهد و تشخیص هویت افراد، با الگو و میراث یا عناصر فرهنگی امکان‌پذیر است.» (اسمیت، ۱۳۸۳: ۳۰).

میلر برای یک اجتماع ملی یا ملیت پنج بعد معرفی می‌کند. اولین نکته‌ی آن یک اجتماع ملی مبتنی بر باور است؛ یعنی ملت‌ها زمانی پدید می‌آیند که اعضایشان یکدیگر را به‌عنوان هم‌وطن بپذیرند و باور کنند که با هم ویژگی‌های مشترک دارند. ممکن است گروهی از مردم دارای چندین ویژگی مشترک باشند، اما یک ملت را تشکیل ندهند؛ زیرا افراد باید به این ویژگی‌های مشترک آگاهی داشته باشند، آن را باور کنند و این باور مشترک است که موجب به هم پیوستگی اعضا می‌شود (میلر، ۱۳۸۳: ۳۴-۳۴).

ویژگی دوم آن است که ملیت بیانگر هویتی است که تداوم تاریخی دارد. ملت‌ها اکثراً دارای پیشینه‌های تاریخی هستند و با افرادی که در طول تاریخ و گذشته‌ی ملت می‌زیستند، احساس پیوند می‌کنند. در حقیقت، تأکید بر پیشینه‌ی تاریخی ملت‌ها بازگوکننده‌ی مجموعه‌ای از تعهدها و وظایف است؛ زیرا گذشتگان و نیاکان سختی‌های بسیاری متحمل شده و برای ایجاد و دفاع از ملت، جان خود را فدا کرده‌اند. سومین بعد هویت ملی، هویت فعال است. ملت‌ها اجتماعاتی هستند که با یکدیگر عمل می‌کنند، تصمیم می‌گیرند و به نتیجه می‌رسند؛ بدین معنا که بین گذشته و آینده‌ی ملت رابطه وجود دارد و ملت به واسطه‌ی تصمیماتی که می‌گیرد مطرح می‌شود. بعد چهارم هویت ملی، تعلق یک گروه از مردم به مکان جغرافیایی خاص است. البته ممکن است هویت‌های قومی و مذهبی نیز در یک مکان جغرافیایی یا زادگاهی مقدس شکل گرفته باشند، اما لزوماً به معنای سکونت دائمی در آن مکان نیست؛ به عنوان مثال، یک مسلمان براساس اعتقادات و هویت مذهبی خود می‌تواند به زیارت مکه برود، اما لزومی ندارد در آنجا مستقر شود. این در حالی است که یک ملت باید دارای یک زادگاه بومی باشد. دولت نیز دستگاهی است که در منطقه‌ی جغرافیایی، اقتدار مشروع دارد. بعد پنجم هویت ملی یا ملیت عبارت است از: وجود

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

یـک فرهنـگ عمومـی مشـترک. ایـن حـس فرهنـگ عمومـی مشـترک باید میـان افـراد عضو یـک ملـت وجـود داشـته باشـد تـا بـه واسـطه‌ی ویژگی‌هایـی کـه در آن سـهیم هسـتند بـه یکدیگـر تعلـق داشـته باشـند. یـک فرهنـگ عمومـی شـامل مجموعـه‌ای از برداشـت‌ها اسـت؛ اعـم از اصـول سیاسـی ماننـد بـاور بـه دموکراسـی و حاکمیـت قانـون، یـا انـواع گسـترده‌ای از هنجارهـای اجتماعـی و مـوارد خـاص فرهنگـی ماننـد مذهـب و تعهـد بـه حفـظ زبـان ملـی (میلـر، ۱۳۸۳: ۳۴-۲۹).

هایـس بـر ایـن عقیـده بـود کـه اقـوام در تاریـخ بشـریت همـواره وجـود داشـته‌اند. فقـط انسـان‌ها بـا زبان‌هـا، عقایـد، عـرف و رسـومات متفـاوت بوده‌انـد، اگرچـه تعـداد مشـخص از اقـوام چندیـن بـار بـه وجـود آمـده و از بیـن رفته‌انـد. طبـق تعبیـر هایـس یـک قـوم ترکیبـی از حـس وطن‌پرسـتی و آگاهـی آن قـوم اسـت؛ حـس وطن‌پرسـتی دلبسـتگی مشـخص بـه شـهر و فضـای فیزیکـی اسـت و زمانـی کـه بـه صـورت ملـی گسـترش یابد بـه ملیـت و هویت ملـی تبدیـل می‌شـود.

کوهـن یـک قـوم را ماننـد قبیلـه، عشـیره یـا گروهـی از نژادهـا ـ کـه اجـداد خونـی یـا منطقـه‌ی مسـکونی یکسـان دارنـد ـ نمی-پنـدارد، بلکـه آن را یـک مقولـه‌ی متغیر و بـه عنوان نتایـج زندگـی در دو بخـش مجـزای تاریخـی و سیاسـی می‌بینـد. او بـر عوامـل ایجـاد یـک قـوم تأکیـد می‌کنـد؛ از جملـه اراده‌ی مثبـت و شـور ملـی بـه عنـوان یـک عامـل ضـروری بـه همـراه اجـداد خونـی، زمـان، خـاک، مسـائل سیاسـی، عقایـد، رسـوم و دیـن مشـترک. البتـه کوهـن بعدهـا گفـت: آنچـه امـروزه یـک قـوم را ایجـاد می‌کنـد اجـداد و نـژاد نیسـت، بلکـه بیـش از هـر چیـز روح ملـی یـک ملـت اسـت کـه مـردم را بـه عنـوان یـک قـوم به هـم متصل می‌سـازد. گلنـر اظهـار می‌کنـد کـه هویـت ملـی، حـس تعلـق بـه دولـت ملـی مـدرن اسـت و ممکـن اسـت بـه عنـوان یـک مفهـوم از کشـور، شـخص یـا ملـت تعریـف شـود کـه در آغـاز دوره‌ی مـدرن و بـا یـک حـس تعلـق بـه آن شـکل گرفـت (Kohn, 1965: 11-16).

بـه اعتقـاد روح‌الأمینـی، «هویـت ملـی عبـارت اسـت از مجموعـه ویژگی‌هـا، وابسـتگی‌ها، پیوندهـای جغرافیایـی، تاریخـی، فرهنگـی در مفهـوم وسـیع کلمـه، حماسـی، قومـی و غیـره کـه زندگـی انسـانی را دربرمی‌گیـرد و عضـو جامعـه بـه آن می‌بالـد و افتخـار می‌کنـد.» (میرمحمـدی، ۱۳۸۳: ۲۲).

هویـت ملـی در نسـبت بـا ملـت تعریـف می‌شـود. ملـت نیـز مجموعـه افـرادی اسـت کـه در سـرزمینی بـا محدوده‌هـای مشـخص بسـر می‌بـرد. افـراد از حـق حاکمیـت برخوردارنـد، دولـت و حکومتـی از آن خـود دارنـد و مجموعـه‌ای از پیوندهـای تاریخـی فرهنگـی و غیـره آنها را بـه همدیگـر متصـل می‌سـازد. ایـن تعریـف دارای چنـد مؤلفـه‌ی اساسـی اسـت:

اول: ملـت، مجموعـه‌ای از افـراد اسـت کـه دارای سـرزمینی بـا محدودیـت یـا همـان مرزهـای مشـخص اسـت.

دوم: ملت از حاکمیت برخوردار است و دولت و حکومتی از آن خود دارد.

سـوم: مجموعـه‌ای از پیوندهـای تاریخـی، فرهنگـی و غیـره کـه افـراد آن را بـه یکدیگـر متصـل می‌سـازد (همـان: ۹۸).

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

به باور باینـد، هویـت ملـی فرآینـد پاسخ‌گویی آگاهانـه‌ی یـک ملـت بـه پرسـش‌هایی پیرامـون خـود، گذشـته، کیفیـت زمـان، تعلـق، خاسـتگاه اصلـی و دائمـی، حـوزه‌ی تمدنـی، جایـگاه سیاسـی، فرهنگـی و ارزش‌هـای مهـم از هویـت تاریخی خـود اسـت (باینـد، ۱۳۷۷: ۲۴۴-۲۳۳). در حالـی کـه بنـا بـه تعریـف افـروغ، هویـت ملـی همچـون مفهـوم فرهنـگ، جامعـه و ملـت دارای خصلتـی زمانـی و نسـلی اسـت؛ یعنـی تـداوم زمانـی و نسـلی دارد کـه از یـک سـو ریشـه در گذشـته‌ی مشـترک و از سـوی دیگـر رو بـه آینـده‌ی مشـترک دارد. آن بخـش کـه مربـوط بـه گذشـته‌ی مشـترک اسـت، میـراث مـادی و معنـوی اسـت کـه از نسـل‌های قبـل بـه مـا رسـیده و مـا نیـز آن را بـه آینـدگان خواهیـم سـپرد. اسـطوره‌های تاریخـی و حـوادث، در زمـره‌ی میـراث معنـوی محسـوب می‌شـوند کـه خاطـرات جمعـی، عشـق و نفرت‌هـای مشـترکی را در یـک ملـت بـه وجـود می‌آورنـد و بـه اسـتمرار و تـداوم هویـت ملـی می‌انجامند (افـروغ، ۱۳۸۳: ۱۲).

۳ـ پیشینه پژوهش

بـا توجـه بـه اهمیـت موضـوع قومیـت، هویـت قومـی و هویـت ملـی، پژوهش‌هـای متعـددی صـورت گرفته‌اسـت کـه بـه برخـی از آنهـا اشـاره می‌شـود.

فینـی از پژوهشـگران مطـرح در ایـن زمینـه، ابزارهـای گوناگـون سـاخته و پژوهش‌هایـی انجـام داده‌اسـت. او در پژوهشـی، رشـد هویـت قومـی را در بیـن اقلیت‌هـای دانش‌آمـوزی در لس‌آنجلـس مطالعـه کرده‌اسـت (Phinney, 2001: 494). مـودود[1] (1994)، شـامایی[2] (1986) و یومانـا[3] (2003) نیـز پژوهش‌هایـی در زمینـه‌ی هویـت قومـی انجـام داده‌انـد.

در داخـل کشـور، مسـعودنیا، مهرابی‌کوشـکی و کیانـی (۱۳۹۲) بـه بررسـی هویـت ملـی و قومـی دانشـجویان دانشـگاه تهـران در بیـن اقـوام تـرک، کـرد و لـر پرداختنـد. یافته‌هـای ایـن پژوهـش نشـان می‌دهـد کـه بیـن هویـت قومـی و ملـی رابطـه‌ی معکـوس و متضـادی وجـود نـدارد. «تأثیـر متغیرهـای زمینـه‌ای بـر هویـت ملـی و قومـی نشـان می‌دهـد کـه جنسـیت، نـوع رشـته‌ی تحصیلـی و سـطح تحصیـلات، بیشـترین پیش‌بینـی کننـدگان هویـت ملـی و نـوع مذهـب، بیشـترین واریانـس از هویـت قومـی دانشـجویان را پیش‌بینـی می‌کنـد».

فکوهـی و آموسـی (۱۳۸۶)، بـه بررسـی هویـت ملـی و قومـی در کردسـتان ایـران پرداختنـد. نتایـج بیانگـر آن اسـت کـه جوانـان بـه واسـطه‌ی ارتباطـات خـود، جهانـی شـدن، رواج ماهواره‌هـا و مشـارکت سیاسـی، هویـت قومـی خـود را تقویـت کرده‌انـد. عناصـر هویـت آنـان عبـارت اسـت از: زبـان، لبـاس، وفـاداری بـه سـرزمین و ملی‌گرایـی قومـی و پای‌بنـدی بـه آداب و رسـوم و فرهنـگ قومـی خـود.

حاجیانـی (۱۳۸۸) نیـز در پژوهـش خـود بـه بررسـی نسـبت هویت ملـی و قومـی در میان اقـوام ایرانـی، آذری، بلـوچ، کـرد و عـرب پرداخته‌اسـت. نتایـج ایـن پژوهـش نشـان می‌دهـد کـه بیـن هویـت قومـی و ملـی رابطـه‌ی مثبـت و متوسـطی وجـود دارد. همچنیـن بیـن متغیر

1. Modood
2. Shamai
3. Umana

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

احساس محرومیت نسبی و هویت ملی، رابطه‌ی منفی نسبتاً بالایی وجود دارد و این رابطه با متغیر هویت قومی، مثبت و در حد ضعیف است.

۴ـ روش پژوهش

این پژوهش از نوع پیمایشی است و در آن از دو پرسش‌نامه‌ی هویت قومی، هویت دینی و ملی برای گردآوری اطلاعات استفاده شد. پرسش‌نامه براساس مقیاس لیکرت تنظیم شده و سؤال‌های آن بسته پاسخ است. جامعه‌ی آماری این پژوهش، دانشجویانی با قومیت‌های فارس، آذری، عرب، کرد و لر است. با توجه به اینکه آماری از دانشجویان گروه‌های قومی وجود نداشت، دانشگاه‌های بومی قومیت موردنظر انتخاب شد. برای گزینش نمونه‌ها، از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای استفاده شده. برای قومیت فارس (دانشگاه‌های علوم انسانی دانشگاه تهران)، قومیت عرب (دانشگاه اهواز)، قومیت آذری و کرد (دانشگاه آذربایجان غربی) و قومیت لر (دانشگاه خرم‌آباد) انتخاب شد. سپس از هر دانشگاه چند کلاس انتخاب و پرسش‌نامه‌ها توسط دانشجویان تکمیل شد؛ بدین منظور ابتدا به مشخصات توصیفی متغیرها پرداخته، سپس با استفاده از آزمون‌های آماری مناسب، رابطه‌ی میان هویت قومی و ملی و ارتباط بین مؤلفه‌های آنها و نیز ارتباط قومیت با گرایش به هویت قومی و ملی تجزیه و تحلیل شد. تحلیل‌ها با استفاده از نرم‌افزار آماری SPSS ورژن ۲۰ اجرا شده‌است.

پایایی و روایی پرسش‌نامه

پایایی

قابلیت اعتماد دو پرسش‌نامه‌ی این پژوهش، با استفاده از ضریب آلفای کرونباخ بررسی شده‌است. مقدار آلفای کرونباخ در پرسش‌نامه‌ی هویت قومی چند گروهی برابر با ۰/۷۹۸ به دست آمد که بیانگر پایایی خوب پرسش‌نامه است. همچنین مقدار این ضریب برای پرسش‌نامه‌ی هویت دینی و ملی برابر با ۰/۶۶۱ شد که نشان می‌دهد پایایی این پرسش‌نامه نسبتاً خوب است.

روایی

نتایج آزمون کرویت بارتلت و شاخص KMO برای دو پرسش‌نامه‌ی هویت قومی و هویت دینی و ملی به شرح جدول زیر است:

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

جدول ۱: نتایج آزمون کرویت بارتلت و شاخص KMO برای دو پرسش‌نامه‌ی هویت قومی و هویت دینی و ملی

		پرسش‌نامه‌ی هویت قومی	پرسش‌نامه‌ی هویت دینی و ملی
آزمون کرویت بارتلت	آماره کای دو	۱۸۳۴/۶	۲۷۰۷/۹
	Pvalue	۰/۰۰۰۱	۰/۰۰۰۱
KMO		۰/۸۱۳	۰/۸۲۹

در پژوهش حاضر، آزمون کرویت بارتلت در سطح معنی‌داری ۰/۰۵ معنادار است (Pvalue<0.05) که نشان می‌دهد ماتریس همبستگی داده‌ها در جامعه صفر نیست و مقدار KMO بزرگتر از ۰/۷ است. بنابراین روایی سازه برای هر دو پرسش‌نامه برقرار است.

۵ـ مشخصه‌های توصیفی پژوهش

اطلاعات دموگرافیک این تحقیق شامل متغیر کمی سن و متغیرهای کیفی جنسیت و قومیت است. میانگین سن افراد شرکت کننده در پژوهش ۲، ۲۷ و مینیمم و ماکسیمم آن به ترتیب ۱۹ و ۵۶ سال بود.

جدول۲: مشخصات متغیرهای کیفی شامل تعداد و درصد افراد در هر گروه

متغیر	سطوح متغیر	فراوانی	درصد فراوانی
جنسیت	زن	۲۱۲	٪ ۵۷.۳
	مرد	۱۵۴	٪ ۴۱.۶
	نامعلوم	۴	٪ ۱.۱
قومیت	ترک	۶۹	٪ ۱۸.۶
	کرد	۴۷	٪ ۱۲.۷
	لر	۱۱۷	٪ ۳۱.۶
	فارس	۵۰	٪ ۱۳.۵
	عرب	۸۱	٪ ۲۱.۹
	نامعلوم	۵	٪ ۱.۴

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

پژوهش حاضر متشکل از دو پرسش‌نامه‌ی «هویت قومی چندگروهی» و «هویت دینی و ملی (لطف آبادی)» است. جامعه‌ی آماری این پژوهش، دانشجویان آذری، لر و فارس است و تعداد افرادی که پرسش‌نامه‌ها را تکمیل کرده‌اند، معادل ۴۰۰ نفر است که از بین آنها، ۳۰ پرسش‌نامه به دلیل نقص حذف شده‌است. پرسش‌نامه‌ی هویت قومی دارای ۲۰ سؤال و نوع پاسخ‌دهی آن لیکرت چهار گزینه‌ای است که عبارتند از: کاملاً موافقم (۴)، تا حدی موافقم (۳)، تا حدی مخالفم (۲) و کاملاً مخالفم (۱). در سؤالاتی که بار منفی دارند (سؤالات ۸ و ۱۰) نمرات برعکس وارد می‌شوند؛ یعنی ۱ برای «کاملاً موافقم»، ۲ برای «تا حدی موافقم» و .... پرسش‌نامه دارای ۳ مؤلفه (بعد) است که برای به دست آوردن امتیاز مربوط به هر مؤلفه، میانگین امتیازات آن برای تک تک افراد محاسبه می‌شود.

جدول۳: شماره سؤالات، میانگین، انحراف معیار، مینیمم و ماکسیمم هر مؤلفه

نام مؤلفه	شماره سؤالات	میانگین	انحراف معیار	مینیمم	ماکسیمم
تأکید و تعلق	۶، ۱۱، ۱۴، ۱۸، ۲۰	۳,۲۱	۰,۶۱	۱	۴
دستاورد هویت قومی	۱، ۳، ۵، ۸، ۱۰، ۱۲، ۱۳	۲,۹۳	۰,۵۴	۱,۲۹	۴
رفتارهای قومی	۲، ۱۶	۲,۹۹	۰,۷۵	۱	۴

پرسش‌نامه‌ی دوم شامل ۲۲ سؤال است و نوع پاسخ‌دهی به آن لیکرت شش‌گزینه‌ای است که عبارتند از: کاملاً موافق (۶)، موافق (۵)، کمی موافق (۴)، کمی مخالف (۳)، مخالف (۲) و کاملاً مخالف (۱). در سؤالات دارای بار منفی (سؤالات ۲، ۹، ۱۴، ۱۵، ۱۷ و ۲۱) نمرات برعکس وارد می‌شود؛ یعنی ۱ برای «کاملاً موافق»، ۲ برای «موافق» و .... پرسش‌نامه‌ی لطف‌آبادی دارای دو مؤلفه‌ی هویت ملی و هویت دینی است که همانند پرسش‌نامه‌ی اول برای به دست آوردن امتیاز مربوط به هر مؤلفه، میانگین امتیازات آن محاسبه می‌شود.

جدول۴: شماره سؤالات، میانگین، انحراف معیار، مینیمم و ماکسیمم امتیازات هر مؤلفه

نام مؤلفه	شماره سؤالات	میانگین	انحراف معیار	مینیمم	ماکسیمم
هویت ملی	۱ تا ۱۳ و ۱۵	۴,۶۹	۰,۷۱	۲,۷	۶
هویت دینی	۱۶ تا ۲۲ و ۱۴	۳,۵۴	۰,۶۳	۱	۵,۵

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

جدول ۵: بررسی میانگین نمرات هویت قومی، میانگین نمرات هویت ملی و دینی

نام متغیر	آماره آزمون	Pvalue
میانگین کل نمرات هویت قومی	۰,۹۷۶	۰,۰۰۰۱
میانگین نمرات هویت قومی قوم ترک	۰,۹۸۰	۰,۳۴۶
میانگین نمرات هویت قومی قوم کرد	۰,۹۷۱	۰,۲۸۹
میانگین نمرات هویت قومی قوم لر	۰,۹۵۴	۰,۰۰۱
میانگین نمرات هویت قومی قوم فارس	۰,۹۹۲	۰,۹۷۷
میانگین نمرات هویت قومی قوم عرب	۰,۹۵۵	۰,۰۰۶
میانگین کل نمرات هویت ملی و دینی	۰,۹۹۱	۰,۰۲۵
میانگین نمرات هویت ملی و دینی قوم ترک	۰,۹۶۰	۰,۰۲۶
میانگین نمرات هویت ملی و دینی قوم کرد	۰,۹۵۳	۰,۰۵۵
میانگین نمرات هویت ملی و دینی قوم لر	۰,۹۸۶	۰,۲۷۱
میانگین نمرات هویت ملی و دینی قوم فارس	۰,۹۷۰	۰,۲۳۵
میانگین نمرات هویت ملی و دینی قوم عرب	۰,۹۸۲	۰,۲۹۸

با توجه به اینکه مقادیر Value P کمتر از ۰,۰۵۰ است، این نتیجه حاصل می‌شود که در سطح معنی‌داری ۵ درصد، میانگین نمرات هویت قومی اقوام ترک، کرد و فارس و میانگین نمرات هویت ملی و دینی اقوام کرد، لر، فارس و عرب نرمال بوده‌است.

۵ـ۱ـ بررسی رابطه میان هویت قومی و ملی در بین اقوام ایرانی

در این بخش به بررسی رابطه‌ی هویت قومی و هویت دینی- ملی در اقوام ایرانی پرداخته می‌شود؛ بدین منظور همبستگی میان نمرات این دو مقوله به دست می‌آید. چون میانگین نمرات هویت قومی و ملی دارای توزیع نرمال نیست، از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده می‌شود. نتیجه این تحلیل در جدول زیر قابل مشاهده است.

جدول۶: بررسی رابطه میان هویت قومی و ملی در بین اقوام ایرانی

فرضیه	ضریب همبستگی اسپیرمن	Pvalue
در میان اقوام ایرانی، بین هویت قومی و هویت ملی و دینی رابطه مثبت است.	۳۳۶	۰,۰۰۰۱

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

با توجه به جدول فوق چون P value کوچکتر از ۰.۰۵ است، ارتباط هویت قومی و هویت دینی- ملی از نظر آماری معنی‌دار است. مثبت بودن ضریب همبستگی، نشانه‌ی ارتباط مستقیم بین این دو هویت در میان اقوام ایرانی است؛ بدین معنی که با افزایش نمرات هویت قومی، نمره‌ی مربوط به مؤلفه‌های هویت ملی نیز افزایش می‌یابد و بالعکس؛ به عبارت دیگر، هر چه ایرانیان نسبت به هویت قومی خود احساس بهتر و تعلق خاطر بیشتری داشته باشند، نسبت به هویت ملی و دینی خود نیز احساس بهتری خواهند داشت.

حال به بررسی رابطه‌ی هویت قومی و هویت دینی- ملی در میان هر یک از اقوام ترک، کرد، لر، فارس و عرب پرداخته می‌شود؛ بدین منظور همبستگی میان نمرات این دو مقوله به دست می‌آید. چون میانگین نمرات هر دو هویت قومی و ملی در قوم کرد و فارس دارای توزیع نرمال است، از ضریب همبستگی پیرسون و برای اقوام ترک، لر و عرب از ضریب همبستگی اسپیرمن استفاده شده‌است. نتیجه‌ی این تحلیل به شرح جداول زیر است:

جدول۷: بررسی رابطه‌ی هویت قومی و هویت دینی- ملی در میان اقوام کرد و فارس

فرضیه	ضریب همبستگی پیرسون	Pvalue
در میان قوم کرد، هویت قومی مستقل از هویت ملی و دینی است.	۰,۲۵۲	۰,۰۸۸
در میان قوم فارس، هویت قومی مستقل از هویت ملی و دینی است.	۰,۳۱۴	۰,۰۲۶

جدول۸: بررسی رابطه‌ی هویت قومی و هویت دینی- ملی در میان اقوام ترک، لر و عرب

فرضیه	ضریب همبستگی پیرسون	Pvalue
در میان قوم ترک، هویت قومی مستقل از هویت ملی و دینی است.	۰,۴۰۳	۰,۰۰۰۱
در میان قوم لر، هویت قومی مستقل از هویت ملی و دینی است.	۰,۶۰۴	۰,۰۰۰۱
در میان قوم عرب، هویت قومی مستقل از هویت ملی و دینی است.	۰,۰۰۸	۰,۹۴۱

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

۵ـ۲ـ بررسی رابطه‌ی بین ابعاد هویت قومی و هویت دینی- ملی

برای بررسی رابطه‌ی مؤلفه‌های هویت قومی و هویت دینی- ملی، همبستگی میان نمرات دو مؤلفه محاسبه می‌شود. چون نمرات مؤلفه‌ها دارای توزیع نرمال نیست ضریب همبستگی اسپیرمن، شاخص مناسبی برای این منظور است.

جدول ۹: بررسی رابطه‌ی بین ابعاد هویت قومی و هویت دینی- ملی

	هویت ملی		هویت دینی	
	همبستگی	Pvalue	همبستگی	Pvalue
تأکید و تعلق قومی	۰,۴۳۲	۰,۰۰۰۱	۰,۲۴۳	۰,۰۰۰۱
دستاورد هویت قومی	۰,۲۰۹	۰,۰۰۰۱	۰,۰۸۸	۰,۰۹۲
رفتارهای قومی	۰,۱۷	۰,۷۵۱	۰,۱۱۹	۰,۰۲۲

با توجه به جدول فوق، ارتباط مؤلفه‌های رفتارهای قومی با هویت ملی و رابطه‌ی دستاورد هویت قومی با هویت دینی افراد، قابل اهمیت نیست (05/0P value≤) و ارتباط سایر مؤلفه‌های هویت از نظر آماری معنی‌دار است (05/0P value>). مثبت بودن ضرایب همبستگی نشانه‌ی ارتباط مستقیم بین ابعاد هویت قومی و ملی- دینی است؛ بدین معنی که با افزایش نمرات مؤلفه‌های هویت قومی، نمره‌ی مربوط به مؤلفه‌های هویت ملی نیز افزایش می‌یابد و بالعکس.

۵ـ۳ـ مقایسه‌ی میزان گرایش به هویت قومی در میان اقوام ایرانی

به منظور مقایسه‌ی نمرات هویت قومی در اقوام مختلف ایرانی، با توجه به غیرمعمول بودن توزیع میانگین نمرات هویت قومی، از آزمون کراسکال والیس استفاده می‌شود.

جدول ۱۰: مقایسه میزان گرایش به هویت قومی در میان اقوام ایرانی

فرضیه	آماره آزمون	P-value
میزان گرایش به هویت قومی در اقوام فارس، ترک، کرد، لر و عرب یکسان است.	۳۰,۴۹۳	۰,۰۰۰۱

با توجه به جدول فوق، چون P value کمتر از ۰.۰۵ است، بنابراین بین اقوام فارس، ترک، کرد، لر و عرب تفاوت معنی‌داری از نظر گرایش به هویت قومی وجود دارد.

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

جدول۱۱: میانگین رتبه‌ای و رتبه‌بندی اقوام از حیث نمرات هویت قومی

قوم	حجم نمونه	میانگین رتبه‌ای	رتبه‌بندی اقوام
لر	۱۱۷	۲۰۷,۱۵	۱
ترک	۶۹	۱۹۸,۱۲	۲
کرد	۴۷	۱۸۸,۴۴	۳
عرب	۸۱	۱۷۲,۹۱	۴
فارس	۵۰	۱۱۳,۲۱	۵

همان طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، قوم لر با میانگین رتبه‌ای ۲۰۷.۱۵ دارای بیشترین گرایش به هویت قومی خود هستند و اقوام ترک، کرد، عرب و فارس در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند.

۵ـ۴ـ مقایسه‌ی میزان گرایش به هویت ملی و دینی در میان اقوام ایرانی

به منظور مقایسه‌ی نمرات هویت ملی - دینی در اقوام ایرانی، با توجه به نامعمول بودن توزیع میانگین نمرات هویت ملی مانند بخش قبل، از آزمون کراسکال والیس استفاده می‌شود.

جدول۱۲: مقایسه میزان گرایش به هویت ملی و دینی در میان اقوام ایرانی

فرضیه	آماره آزمون	P-value
میزان گرایش به هویت ملی و دینی در اقوام فارس، ترک، کرد، لر و عرب یکسان است.	۵,۱۶۷	۰,۲۷۱

با توجه به جدول فوق، چون Pvalue بزرگتر از ۰.۰۵ است، در نتیجه بین اقوام فارس، ترک، کرد، لر و عرب از نظر گرایش به هویت ملی و دینی تفاوت معنی‌دار و قابل توجهی وجود ندارد و همه‌ی اقوام از این جهت تقریباً در سطح یکسانی قرار می‌گیرند.

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

جدول ۱۳: میانگین رتبه‌ای و رتبه‌بندی اقوام از نظر نمرات هویت ملی و دینی

قوم	حجم نمونه	میانگین رتبه‌ای	رتبه‌بندی اقوام
فارس	۵۰	۲۰۴,۳۷	۱
کرد	۴۷	۱۹۸,۷۴	۲
لر	۱۱۷	۱۸۰,۹۷	۳
عرب	۸۱	۱۷۴,۵۳	۴
ترک	۶۹	۱۶۷,۵۴	۵

همان طور که در جدول فوق مشاهده می‌شود، قوم فارس با میانگین رتبه‌ای ۲۰۴.۳۷ دارای بیشترین گرایش به هویت ملی و دینی هستند و اقوام کرد، لر، عرب و ترک در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرند. هر چند که طبق آزمون کراسکال والیس بیان شده‌است که اختلاف گرایش به هویت ملی در این اقوام بسیار اندک است.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که در مقایسه‌ی میزان گرایش به هویت قومی در میان اقوام مورد بررسی، قوم لر دارای بیشترین گرایش است پس از آن قوم آذری و قوم فارس قرار دارد. همچین در مقایسه‌ی هویت ملی و دینی بین اقوام مورد بررسی، نتایج نشان می‌دهد که همه‌ی اقوام از این جهت تقریباً در سطح یکسانی قرار دارند و اختلاف گرایش به هویت ملی در این اقوام بسیار اندک است.

در ادامه، پژوهش تأییدکننده‌ی این یافته است که رابطه‌ی بین دو متغیر هویت ملی و هویت قومی مثبت است؛ به طوری که با افزایش نمرات هویت قومی، نمرات مربوط به هویت ملی نیز افزایش می‌یابد. بنابراین نتایج پژوهش بیانگر این نکته است که متغیرهای هویت قومی و ملی در راستای همدیگر قرار دارند. این امر بیانگر دیدگاه کنش متقابل نمادین است که افراد دارای هویت‌های گوناگون هستند ولی این هویت‌ها در راستای یکدیگر می‌باشند؛ بنابراین در عصر کنونی که تبادل اطلاعات، افکار و عقاید نیز گسترش یافته‌است، اتحاد، وفاق و انسجام ملی نیز وجود دارد. همچنان که در پژوهش بایوردی وکریمیان (۱۳۹۳) آمده‌است جریان جهانی شدن و رابطه‌ی فرهنگ با فرهنگ جهانی، به جدایی و تمایزپذیری فرهنگی منجر نشده بلکه موجب پیوستگی و تعامل بین فرهنگ‌ها در قومیت‌ها شده‌است.

به عقیده‌ی پژوهشگر، با وجود رابطه‌ی مثبت و هم‌افزایی گرایش به هویت ملی و هویت قومی، بایستی همواره کوشید تا با اجرای راهکارهای مناسب فرهنگی در راستای

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

گسترش بخشی وحدت و تفاهم میان اقوام ایرانی، از بروز مشکلات، تفرقه‌افکنی‌ها و آسیب‌های احتمالی جلوگیری کرد.

منابع و مآخذ

اسمیت، آنتونی (۱۳۸۳)، *ناسیونالیسم*، ترجمه‌ی منصور انصاری، تهران: مؤسسه مطالعات ملی.

افروغ، عماد (۱۳۸۳)، «*سبت میان هویت ملی و دینی*، *فرهنگ و اندیشه*». شماره‌ی ۱۴۷۶: ۱-۷.

اوومن، تی.کی (۱۳۷۸)، *شهروند، ملیت، قومیت*، ترجمه‌ی مصطفی امیری، تهران: مؤسسه‌ی مطالعات ملی.

بانید، لئونارد (۱۳۷۷)، «*بحران‌های توسعه سیاسی*»، ترجمه‌ی غلامرضا خواجه‌سردری، فصلنامه‌ی مطالعات راهبردی، دوره‌ی، شماره‌ی ۱: ۲۳۳-۲۴۴.

بایوردی، اسماعیل و کریمیان، علیرضا (۱۳۹۳)، «*جهانی شدن فرهنگ و تأثیر آن بر هویت ملی ایران*»، فصلنامه‌ی مطالعات روابط بین‌الملل، دوره‌ی هفتم، شماره‌ی ۲۸: ۷۷-۱۰۲.

برتون، رولان (۱۳۸۰)، *قوم‌شناسی سیاسی*، ترجمه‌ی ناصر فکوهی، تهران: نی.

توسلی، غلام‌عباس و یارمحمد قاسمی (۱۳۸۱)، «*مناسبات قومی و رابطه‌ی آن با تحول هویت جمعی) نمونه مطالعه: ایلام)*»، جامعه‌شناسی ایران، دوره‌ی چهارم، شماره‌ی ۴: ۳-۲۵.

جنکینز، ریچارد (۱۳۸۱)، *هویت اجتماعی*، ترجمه‌ی تورج یاراحمدی، تهران: شیراز.

ـــــــــــــ . (۱۳۸۲)، «*قومیت و نقطه فطرت انسان‌شناسی در مارتین بالمرو جان سولوموز*»، مطالعات قومی و نژادی قرن بیستم، ترجمه‌ی پرویز دسیه‌پور و سید محمدکمال سروریان، تهران: پژوهشکده‌ی مطالعات راهبردی.

حاجیانی، ابراهیم (۱۳۸۸)، «*سبت هویت ملی با هویت قومی در میان اقوام ایرانی*»، جامعه‌شناسی ایران، دوره‌ی نهم، شماره‌ی ۳ و ۴: ۱۶۴-۱۴۳.

دهشیری، محمدرضا (۱۳۷۹)، «*جهانی شدن و هویت ملی*»، فصلنامه‌ی هویت ملی، سال دوم، شماره‌ی ۵ .

فکوهی، ناصر و آموسی، مجنون (۱۳۸۸)، «*هویت ملی و هویت قومی در کردستان ایران*»، فصلنامه‌ی پژوهش جوانان، فرهنگ و جامعه، شماره‌ی ۲: ۴۹-۷۵.

شفیعی‌نیا، عباس (۱۳۹۲)، «*پیامدهای شبکه اجتماعی مجازی (مطالعه موردی هویت ملی و قومی کردها)*»، فصلنامه‌ی فرهنگ و ارتباطات، دوره‌ی سوم، شماره‌ی ۱۱: ۷۵-۹۴.

گودرزی، حسین (۱۳۸۵)، *مفاهیم بنیادین در مطالعات قومی*، تهران: تمدن ایرانی.

گیدنز، آنتونی (۱۳۷۷)، *جامعه‌شناسی*، ترجمه‌ی منوچهر صبوری، چاپ چهارم، تهران: نی.

مسعودنیا، حسین؛ مهرابی‌کوشکی، راضیه و کیانی، ناهید (۱۳۹۳)، «*بررسی رابطه هویت ملی و قومی*»، فصلنامه‌ی مطالعات توسعه اجتماعی و فرهنگی، دوره‌ی سوم، شماره‌ی ۲: ۱۳۹-۱۶۵.

معیدفر، سعید و رضایی، علیرضا (۱۳۸۸)، «*تحلیلی بر وضعیت هویت قومی در جامعه ایران*»، مطالعات سیاسی، دوره‌ی یکم، شماره‌ی ۳: -۴۸ ۱۹.

میرمحمدی، داوود (۱۳۸۳)، *هویت ملی در ایران*، تهران: مؤسسه مطالعات ملی.

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

میلر، بوید (۱۳۸۳)، *ملیت*، ترجمه‌ی داوود فرایاقی‌زندی، تهران: تمدن ایرانی.
هنری‌ماسن، پاول؛ کیگان، جرم؛ هوستون، آلتاکارول و کانجر، جان‌جین‌دی (۱۳۶۸)، رشد و *شخصیت کودکان*، ترجمه‌ی مهشید یاسایی، تهران: ماد.

Gellner, T (1983), *Nation and Nationalism Ithaca*, Cornell university press.
Hayes, C. H (1933), The historical evolution of modern nationalism, NewYork: The Noonday press.
Kohn, H (1965), *Nationalism: Its meaning and history*, New York: van nostrand company.
Modood, T (1994), "*political blackness and British Asians*", Sociology, 28, 4: 859 -876.
Phinney, J. S (1992), *The Multi group Ethnic Identify me sure: A new scale for use with adolescents and young, adults from divers groups*, Journal of Adolescent Research, 7: 156-176.
2001) .————————), "*Ethnic Identify, Immigration, and well-being: An International perspective*", Journal of social Issues, Vol. 57, No. 3: 493-511.
Shamai, J. S (1986), *Ethnic and national Identify among Jewish student in Toronto*, Phd. Thesis, University of Toronto.
Umana-Taylor, A. J (2008), "*A longitudinal Examination of Latino Adolescents' Ethnic Identity,Coping with Discrimination, and Self-Esteem*", Journal of Adolescence, Vol. 28, No.1: 16-50.

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]

The Relationship between National and Ethnic Identities of Azerbaijanis, Fars, Lor, Kurd, and Arab Students in Iranian Universities

R. Sadeghzadeh[1]
M.A. Nadi[2]

Abstract

In the present era, the existence of many ethnic groups in Iran and the way they interact with each other is one of the most important issues in every country. There are different beliefs and opinions about increasing ethnic trends; on the other hand, it is believed that these ethnic orientations are not in conflict with individuals' national identity. This research was carried out with the aim of investigating the relationship between national identity and ethnic identity of Azeri, Lur, and Persian origin university students. This study was carried out using cluster sampling method on 400 students in universities in Tehran, West Azerbaijan, Ahwaz, and Lorestan in 2015. Findings of this research show that there is a positive relationship between national identity and ethnic identity. This means that with an increase in the score of components of ethnic identity, the scores for national identity increase too.

Keywords: Ethnic Identity, National Identity, Iranian Students.

1. Ph.D student of Educational Psychology, Islamic Azad University of Isfahan (Khorasgan).
2. Associate Professor of Educational Sciences and Psychology, Islamic Azad University of Isfahan (Khorasgan).

[Downloaded from rdch.ir on 2026-11-23]